

Slægts – Tidende

for
Trekantområdet

Udgiwet af Trekantområdets Slægtshistoriske Forening

Nr.: 38

December

Sæson 2016/17

Bestyrelse

- Formand:** Jesper Ratjen, Majvænget 66, 6000 Kolding
☎ 7551 8063, e-mail: j.ratjen@stofanet.dk
- Næstformand,
redaktør:** Kai Aurbo, Borggårdsparken 38, 7080 Børkop
☎ 7586 8315, e-mail: kaiaurbo@gmail.com
- Kasserer,
bladudvalg:** Jonna Qvortrup, Prangervej 82, 7000 Fredericia
☎ 7592 9678, e-mail: jonnaqvortrup@hotmail.com
- Sekretær:** Niels Thomsen, Agatvænget 7, 7000 Fredericia
☎ 4045 2673, e-mail: aase.niels.thomsen@gmail.com
- Bibliotekar:** Jens Christian Bruun-Toft, Blåkjærvej 16, Erritsø 7000
Fredericia
☎ 7594 0810, e-mail: bruun-toft@mail.dk
- Forlystelsesråd:** Hanne Olsen, Søndermarksvej 72, 1. tv., 7000 Fredericia
☎ 4041 1879, e-mail: hannejonolsen@gmail.com
- Suppleant:
(Moccamester)** Bente Mikkelsen, Stenhøjparken 8, 7000 Fredericia
☎ 3022 4265, e-mail: bentenogi@gmail.com
- Suppleant:
(ass. Moccamester)** ☎ ?

Møder afholdes den 2. mandag i månederne september-april og ofte i samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet (FU). De begynder kl. 19.15 og afholdes på LOKALHISTORISK ARKIV, Frederik III's Vej 6, Fredericia. Mødelokalet er åbent fra kl. 18.30, således at der er lejlighed til slægts snak og til at benytte foreningens bibliotek. Møderne indledes med ”medlemmernes 10 minutter”, hvor der kan fortælles om gode oplevelser, givtige kilder, læses op, gives tips osv. Udlån fra foreningens bibliotek sker i forbindelse med møderne og der vil altid være hjælp at hente til tyding af gotisk skrift eller ideer til at komme videre. Kaffe/te ”ad libitum” 10 kr.

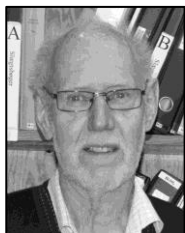
Medlemskab (incl. abonnement på ”Slægts - Tidende” og ”Slægten”)
pr. år 200 kr. – par 280 kr. GÆSTER ER VELKOMNE. Gæstebilletter 40 kr. pr. foredrag.

<http://www.trekanten-slaegt.dk>

WEB – master: Kai Aurbo.

Seneste medlemsmøder.

Alle referater fra møderne finder du i sin fulde længde på foreningens hjemmeside:
www.trekanten-slaegt.dk

Sensommerudflugten, den 10. september 2016. (uddrag)

Af Niels Thomsen, sekretær og Jesper Ratjen, formand.

Turen gik i år til "Frøslevlejrens Museum" med start fra banegården i Fredericia kl. 10.30. Vi var 22 deltagere.
Dagen var med sol og sommer.

Frøslevlejren blev oprettet i 1944 og omfatter i dag omkring 25 bygninger. Heraf er 3 bygninger indrettet til "Frøslevlejrens Museum" der i dag er en afdeling under Nationalmuseet.

Forskellige organisationer/institutioner som f. eks. Amnesty International, Den Danske Brigade i Sverige, Hjemmeværnsmuseet og FN-museet holder til i andre bygninger. Frøslevlejrens Efterskole holder også til i bygninger på området.

Vi havde valgt at indlede besøget med et foredrag. Bent Hansen, en af museets frivillige, fortalte om lejrens historie.

Lejrens formål var, fra 1944 til befrielsen i maj 1945, at huse de danske fanger, som Det tyske Sikkerhedspoliti havde taget i det besatte Danmark. Det var danske statsborgere, fortrinsvis politifolk, modstandsfolk og grænsegendarmere.

Med baggrund i at vi ikke var i krig med Tyskland (vi var "kun" besat) var formålet med lejren at undgå deportation af yderligere danske statsborgere videre til tyske kz-lejre. Det lykkedes de danske myndigheder at få etableret lejren på dansk område, nær grænsen til Tyskland.

Desuden var aftalen, at allerede deporterede fanger kunne bringes tilbage til Frøslevlejren. Denne aftale blev dog ikke overholdt. Nogle fanger, omkring 1.600, blev fra Frøslev overført til kz-lejre i Neuengamme (ved

Frøslevlejren i dag.

(Se flere billeder på hjemmesiden "Fotoalbum")

Hamborg) og Buchenwald. Omkring 230 af dem døde i kz-lejrene.

En fin og hyggelig tur, men også en tankevækkende tur (læs videre på hjemmesiden).

Referat fra medlemsmøde den 12. sept. 2016 (uddrag)

I samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet.

Tema: **"Kroernes historie"** ved Steen Ivan Hansen, cand. mag.

26 deltagere.

Af Niels Thomsen, sekretær og Jesper Ratjen, formand.

Aftenen startede med sangen "Septembers himmel er så blå"

Formanden demonstrerede herefter, i "medlemmernes 10 min." at man i 1. udgave af værket: Trap Danmark (fra omk.1860) for de enkelte sogne, kan finde ret detaljeret omtale af beboernes særegne erhvervsudøvelse.

Oftest primært agerdyrkning, måske fiskeri men teglværksdrift kunne også forekomme, ligesom der også var hjemmeindustri, der bl. a. omfattede produktion af klæde, fade, skåle og honning. Specielt i sognene på Fyn var der en del humleproduktion til brug for brygning af øl og til salg.

Det omtalte gælder specielt 1. udgaven. I dag foreligger bogværket med i alt 5 udgaver – en 6. og lidt anderledes er på vej i disse år.

Herefter tog Steen Ivan Hansen (billedet) over med foredraget *Kroernes historie*.

At rejse til lands ad primitive vejspor var tidligere besværligt og farligt. Behovet for at rejse til lands var primært for kongen, som rejste rundt med hele sin forvaltning til landets forskellige tingsteder, samt adelsfolk, som rejste mellem deres besiddelser. Også

stuedrivere, soldater, handelsmænd og pilgrimme, havde behov for at rejse over større afstande, og som benyttede de vejstrøg, der var til rådighed.

I Jylland var hærvejen, som var beliggende på vandskellet en meget benyttet rejserute. "De tørre fødders lov" har Hugo Mathiessen kaldt det.

De vejfarende havde behov for en seng og et måltid mad undervejs, hvorfor der langs den var placeret mange kroer.

Afstanden mellem kroerne svarede til en dagsrejse, som på Erik Klippings tid (midten af 1200-årene) kunne være op til 4 mil. 2-3 mil var en mere normal dagsrejse, det svarer til 20-25 km., en almindelig dagmarch til fods.

Hærvejstæppe, Søndermarkskirken, Viborg

Ved færgesteder opstod der ofte kroer eller gæstgiverier. Gæstgiverierne kunne også være etableret som privat indkvartering, fortrinsvis i byerne.

En mølle, hvor bønderne kom og fik malet deres korn, kunne også have kro tilknyttet og endda med tilhørende købmandshandel.

Senere blev det tilladt kroer at brænde brændevin, ja endda sælge rugbrød. Brændevin måtte dog kun udskænkes for de vejfarende, ikke for lokalbefolkningen.

Postvæsenet blev oprettet i 1624 af Christian den 4. Først da købmand Poul Klingenberg i 1653 fik koncession til at drive postvæsenet for en 30-årig periode, kom der mere skik på væsenet med postruter samt postdiligencer, der også medtog passagerer. Disse postruter var tæt knyttede til kroerne.

Vejnettets beskaffenhed blev dog først forbedret i 1800-tallet (ved 1793 vejforordningen) da vejene blev anlagt som chausseer (8-9 alen bred stenvej).

Da jernbanerne blev bygget fra 1847 til omkring 1900-tallet, tog det livet af en del kroer, evt. blev der bygget jernbanehoteller i forbindelse med jernbanerne.

Da turistlivet begynder at komme frem, er Fanø Krogård et eksempel på en af de kroer, der udnytter muligheden for at indkvartere turister.

Bilernes fremkomst medfører at kroerne kunne tilbyde at servicere gæsterne med søndagskaffe m.v.

Rindsholm kro (Viborg) har, som noget specielt, også en udstilling af gamle kampvogne.

På Hvidsten kro måtte den unge Fiil ikke få krodatteren. Blicher vier dem dog, inden faderen kan nå at gribe ind. Navnet Fiil har så siden fået sin egen historie mejslet ind i vor bevidsthed i forbindelse med modstandskampen.

Mange kroer overlever i dag ved også at have kursusfaciliteter eller mini-feriearrangementer tilknyttet.

Referat fra slægtstemaaften den 21. september 2016.

12 deltagere.

Tema: **Fortæl om din egen slægtsforskning.**

Niels Thomsen, sekretær og Jesper Ratjen, formand.

Formanden omtalte den kommende københavnertur onsdag d. 26. oktober hvor Københavns Stadsarkiv skal besøges. Der er afgang fra banegården kl. 07.22 med ankomst København 09.05.

Introduktion til Stadsarkivet kl. 09.30 til kl. 11.00.

Besøget kan suppleres med/erstattes med et besøg på egen hånd på Rigsarkivet, for dem der måtte være interesserede.

Fra Kbh. 16:02 Tilbage i Fredericia kl. 18:06.

Aftenens emne var at *deltagerne skulle fortælle om egen slægtsforskning*. Hvordan og hvorfor er vi kommet i gang og hvad arbejder vi med.

Preben Jensens fortalte om forældrenes familie. En skotøjsæske med gamle billeder havde startet det hele med bedsteforældre og en tipoldeforælder. Faderens familie fra Svendborg-Tåsinge med en oldemor fra

Norge; moderens fra Karrebæksminde. En ukendt halvbror, født på Fejø, dukkede op.

Karsten Thomsen havde en del gamle billeder, som førte ham til Nord- og Nordvestfyn og konens forfædre fra Give og Sdr. Omme..

Svend Erik Hansen havde papirer efter en morfar som pegede mod Jegindø og Holstebro samt Nørvang-Tørrild herred; – endvidere fra Ribe, Gram og Løjt samt Nordfyn.

Irene Panduro Hansen har slægtsbøger i sin tid udarbejdet af Erling Veile, som omfatter familie på Fyn og helt tilbage til Lund i Sverige samt Sønderjylland. Og en Panduro-soldat fra Spanien.

Karen Petersen arbejder med slægterne Lang og Palm. Lang var vægter i Fredericia men endte som fattiglem på Fredericia Hospital. Palm fra Flensborg var færgemand i Snoghøj. Karen har også arbejdet med sin mands slægt Kjærulf, hvor der var udarbejdet en slægtsbog.

Lars Foller Larsen har efterslægtstavle fra Hvidkilde tilbage fra 1600-tallet; siden København-Frederiksberg. Har også arbejdet med en farmor fra Sdr. Felding. Lars har benyttet sig af Fredericia Dagblad, hvor man som abonnent kan gå ind og se deres aviser; – også dem der er nyere end 100 år Har desuden benyttet Mediestream.

John Rasmussens forskningsområde er Skanderborg og Vendsyssel (Sindal-Løkken og Hals-Gandrup) med navne som Vognsen og Rotfeldt. Har forfattet små "pixi-hæfter" om enkeltpersoner, og er nu i gang med at lave en e-bog om sin far. e-bogen er en af de nye måder at skrive sin slægtshistorie på, hvor man kan have links til f. eks. kirkebøger og videoklip.

Jonna Qvortrup har arbejdet med, hvor hendes særegne efternavn stammer fra. Det ser ud til at stamme fra Randers-Hobro området og der er slægtskab til Niels Bugge fra Hald (som i 1358 svingagtigt blev myrdet ved Middelfart). Kartoffeltyskere med navnene Breuner og Hermann figurerer. En slægtsbog fra svigermoren med Jochumsen fra Erritsø, har også været inde i billedet.

Kai Aurbo har som adoptivbarn forsket i sin fortid, fortrinsvis på Fyn med lokaliteterne Orte, Kerte, Ørslev og Barløse mf. Kai bruger desuden en del tid på at skrive sine erindringer.

Vagn Rosenvold er nok den af os, der kan gå længst tilbage. En tip 23 oldefar var den islandske høvding, forfatter og skjald Snorre Sturlason (1179-1241) som bl.a. skrev Heimskringla (Odin og Thor er også blandt Vagns aner, men så er han også 3300 år tilbage). Vagn indrømmer da at en del af materialet, er noget han har fået forærende fra islandske overleveringer.

Niels Thomsens forfædre er fra Vendsyssel næsten hele vejen igennem, med den undtagelse at efter 1864 kom der en ”indvandrer” fra Sydslesvig til Vendsyssel som tilførte nyt blod til familien og som bidrog med noget forhistorie fra Angeln. Niels arbejder ellers med at skrive sine erindringer færdige.

Jesper Ratjens slægtsforskning begyndte i sin tid (1961) inspireret af et nedarvet amatørportræt af hans 6 x tipoldemor. Det var damen i kurvestolen som Jesper har foredraget om. Desuden figurerer i hans farmors slægt navne som Prip-Quist og Hey, samt hans kones familie Husted fra Salling.

Jesper fortalte, at han bl. a. sidst har haft glæde af dødsanmeldelsesprotokoller i sin forskning.

Så var vi igennem omtalen af vort arbejde med vores slægtsforskning.

Jesper udleverede desuden et skema som kan udfyldes og som tænkes benyttet til linket på vores hjemmeside med ”Hvem forsker hvad”.

Efter planen skulle vi efter kaffen læse gotisk, men snakken omkring det første emne gik så livligt at vi ”summede” videre med vores slægtsnak resten af aftenen.

Et tegn på at det var et aktuelt og relevant emne.

Referat fra medlemsmøde den 10. oktober 2016 (uddrag)

I samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet.

Emne: ”**Udvandringen fra Sverige**” ved Gitte Bergendorff Høstbo, genealog.

36 deltagere.

Af Niels Thomsen, sekretær.

Vi begyndte aftenen med den svenske nationalsang ”Du gamla, du fria, du fjällhöga Nord”

Formanden mindede om den kommende københavnertur onsdag d. 26. oktober, hvor vi har arrangeret besøg på Københavns Stadsarkiv.

I medlemmernes 10 minutter fortalte Niels Nybo Jakobsen om en nok temmelig overset kilde: »Ekstrasessionsruller« som findes fra 1802 i kystsogne (såkaldte ”Sølimitter”). I sølimitterne blev man ikke slettet af rullen førend man var så gammel,

at man helt fraskrev sig at erhverve sig til søs (f.eks. som fisker). Så smeden Niels Hansen, som stod som 38-årig i FT 1801 i Karrebæk sogn findes i lægdsrullen (ekstrasession)1802, Sorø amt, Karrebæk sogn som "beboer" i sølimitet: Niels 40 år gl. i 1802 født i Kimmerslev, søn af Hans Mogensen. (Den ældste mand i denne rulle er 72 år! – Han var altså født i 1730, hed Peder Mortensen, var født i Menstrup og faderen hed Morten Pedersen) Denne kilde kan noget!!!

Herefter tog Gitte Bergendorff over.

Navnet Bergendorff stammer fra Sverige. Gitte startede som 16-årig med sin interesse for slægtsforskning. En farmor fortalte om to riddere der var kommet fra udlandet og havde fundet to prinsesser. I realiteten var de to riddere et par daglejere og prinsesserne var tjenestepiger. Virkeligheden er somme tider knap så rosenrød.

Siden 1600-hundred tallet er 60 millioner mennesker indvandret til Amerika. Omkring 13 mill. svenskere udvandrede alene i 1800-1900-hundred tallet.

Hvorfor udvandrede så mange fra Sverige? Det var der flere årsager til, men de væsentligste var overbefolkning, arbejdsløshed, ønsket om forandring eller en bedre levestandard. Der var også missionærer der, primært i perioden

1850-1860, trak indvandrere til Amerika (til mormonerne i Utah). Men der var også udvandrere der var tiltrukket af frihed, nysgerrighed og eventyrlyst.

Et udvandrerskib

I 1868 kom der en ny udvanderlov, der skulle sikre, at ikke for smarte rejseagenter, billetssælgere eller plattenslagere skulle snyde de udrejsende. Den skulle bl. a. sikre at de rejsende kom med det rette skib til den destination de havde købt billet til.

Emigrationskibene kunne have op til 3 klasser til passagererne. Hvordan forholdene var for passagererne på en billige 3. klasse fremgår af nedenstående beskrivelse:

Det overfyldte skib forlod Bergen med 403 personer ombord, passagerer og besætning. I lastrummet var der rejst et mellemdæk ved hjælp af lægter og planker. På dette mellemdæk var der opsat kasselignende køjer. Der var en række på hver side og en langs midten af skibet. Mellem køjerne var der en smal gang. Et primitivt toilet ved hver side af dækket. Over lugen havde man konstrueret en nedgangskappe, som indgang til passager-apertingen. Der var ingen anden ventilation, den eneste friske luft der var, kom igennem denne indgang. Ved dårligt vejr lukkede besætningen denne åbning, og det blev så mørkt som natten i lastrummet. Som regel fik passagererne nogle få olielamper senere på dagen, men de blev taget ind igen klokken ti om aftenen. Kun de af passagererne, som havde deres køje i nærheden af nedgangskappen, kunne

mærke til et pust af frisk luft. Lugten var forfærdelig og luften uudholdelig. Kun toilettet på læsiden kunne benyttes, og der stod altid en kø af mennesker foran det og ventede. Søsygen bidrog med sit til snavs og skidt. Luften var så tyk at besætningen næsten besvimede, når den gik ned i rummet for at gøre rent. For at rense luften tog styrmanden og to matroser en pøs med tjære med ned, og en plade glødende jern. Ved hjælp af en tang blev jernet dyppet ned i tjærepøsen og derefter holdt op i luften, hvor den med en sydende lyd frigav en stor røgsky fra den kogende tjære. Røgen hjalp mod den frygtelige stank. En af matroserne holdt et stykke sejldug parat til at kvæle eventuelle flammer, hvis tjæren skulle bryde i brand.

Ankomsten til Amerika.

De fleste indvandrerskibe til Amerika anløb New York, hvor de lagde til ved øen Ellis Island. Her holdt emigrationsmyndighederne til. De udspurgte og inspicerede indvandrerne og foretog sygdomskontrol. Var man syg ved ankomsten kunne man blive nægtet indrejse og sendt retur på rederiets regning. På Ellis Island var der også karantænestation.

Børn der var født undervejs blev automatisk amerikanske statsborgere mens voksne skulle søge statsborgerskab.

Man anslår, at i dag, kan næsten 40 % af alle indbyggere i Amerika føre én af deres aner tilbage til Ellis Island.

Nogle indvandrere bosatte sig i New York, hvor de fik de dårligste jobs. Dem der hjemmefra var landmænd, drog videre vest på for at få land. I 1862 kom der en lov om land til nybyggerne, Homestead Act. Den gav hver familie ret til et landområde på 160 acres (64 ha eller 116 tdr. land) med henblik på opdyrking. Sådant en rejse vest på ud over prærien, kunne være meget krævende, specielt hvis man måtte gå til fods, fordi der ikke var råd til at betale for transportmulighed.

Andre igen tog arbejde som jernbanearbejdere i forbindelse med de store jernbane-anlæg tværs over kontinentet (efter borgerkrigen 1865).

Og så var der lykkeridderne, der blev guldkrøgere ude i det vilde vesten.

De svenske indvandrere tog primært til midt-vest samt til Chicago. Danskerne derimod tog til Wisconsin, Iowa, Illinois, Minnesota. Mormonerne tog til Utah.

Af andre lande som skandinaverne udvandrede til var Canada, Australien, New Zealand, Syd Afrika, Brasilien, Venezuela og Argentina.

De fleste udvandrere fandt vel et godt liv i det nye. Men der er også eksempler på det modsatte. Der er skrevet en bog ” Det glemte eksperiment” der fortæller om 250 danskere der, så sent som i 1938, rejste til Venezuela. De skulle opbygge en landbrugskoloni, som senere skulle udvides med flere tilflyttere fra Danmark. Projektet blev betalt af den venezuelanske stat, og den danske stat ansporede også til

Ankomst til Ellis Island

at man skulle deltage. Langt fra alle løfter blev imidlertid holdt, den danske stat har ikke siden engageret sig i organiseret udvandring.

Københavns udvandrerkonvalescens har protokoller helt frem til 1939. Der henvises også til det danske udvandrerkonvalescens database samt til Københavns politis udvandrerkonvalescens.

På hjemmesiden med Ellis Island kan der søges på navne på personer der er passeret herigennem.

Brug DDD til søgning efter personer.

Efter kaffen fortalte Gitte lidt om sine svenske relationer, som var en oldemor med mange søskende, samt oldemorens hus i Tving. Et hus det var lykkedes at finde inde i de svenske skove.

Gitte er med-vært på lokalradiostationen Radio Ras, der sender program om historiske emner samt om slægtsforskning.

Gitte arbejdede for tiden med projekt: Skudsmålsbøger. Ville gerne have kopier af sådanne, specielt hvis der var noteret noget i dem. Hvis I ligger inde med en eller flere skudsmålsbøger vil hun meget gerne have oplysninger om disse. Meget gerne indscannede og sendt til hendes private mail: janhb@mail.dk

Et indiansk udtryk som Gitte lancerede:

”Er din hest død, så stå af” Det var i øvrigt den eneste gang vi i aftenens løb blev konfronteret med de oprindelige indbyggere i Amerika. Dem må nogle indvandre også have haft kontakt til.

Det kender vi da fra vore børnebøger og ungdomsfilm!

Tur til Københavns Stadsarkiv onsdag den 26.oktober 2016

ved Jesper Ratjen

Med et tidligt morgentog var vi 6 medlemmer af sted for at besøge Københavns Stadsarkiv. Fra Københavns Hovedbanegård er der kun 10 min. gang til Københavns rådhus, hvor Stadsarkivet er beliggende med indgang fra selve den imponante rådhus. "Rådstuearkiv" står der over døren med en formulering fra rådhusets byggeår 1901.

Vi havde bestilt et introducerende oplæg, så da vi ankom i god tid inden kl. 9.30 blev vi modtaget af studentermedhjælperne Marianne og Tobias og bænket til et oplysende PowerPoint-oplæg med et par efterfølgende praktiske opgaver vedr. at finde de relevante arkivalier i det omfattende selvbetjeningsmagasins store (dejlige) protokoller.

Ved ankomsten logger man sig elektronisk ind med navn og password (Det kan man have gjort hjemmefra!) I selvbetjeningsmagasinet står registre til arkivsagerne, som bestilles frem til ekspedition. Meget står i arkivets kelder og findes frem på få

minutter – andet må bestilles hjemmefra på STARBAS (www.starbas.net). (Bemærk, at læsesalen har åbningstider: ma-on 9-15; to 10-17, men er lukket fredag-lørdag og søndag).

På arkivets hjemmeside (www.kbharkiv.dk) fortælles:

Stadsarkivet er Københavns kommunes arkiv.

Københavns Stadsarkiv rummer materiale fra Københavns bystyre og kommunale forvaltning og har dokumenter tilbage fra 1200-tallet.

Online eller på læsesalen?

Alt arkivets materiale kan findes og bestilles gennem Starbas. Starbas er en arkivdatabase over alt, hvad der findes i Stadsarkivet. Kun en brøkdel er dog digitaliseret. Det betyder, at du for det meste ikke kan se selve indholdet af materialet i Starbas, men blot se at det findes og bestille det. En del kort og fotografier kan dog ses i en lille udgave, så du kan vurdere, om det er det rigtige du bestiller.

Da der kun var få besøgende foruden os, fik vi god og prompte hjælp af de vagthavende studentermedhjælpere. Frokosten indtog vi (som besøgende på Stadsarkivet) til billige penge i personalekantinen i kælderens.

Ved dette orienterende besøg fik vi alle en god oplevelse og nogle fik også et godt udbytte. (Husk at Frederiksberg ikke er en del af Københavns kommune, selv om nogle frederiksberg-adresser har postnummer København V. Frederiksberg har sit eget stadsarkiv på Frederiksberg rådhus, men slet ikke i tilsvarende attraktive lokaler).

Referat fra medlemsmøde den 14. november 2016 (uddrag)

I samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet.

Foredrag: ”Uddannelse af jordemødre i Danmark før 1920; uddannelse og kilder”

Foredragsholder: Magne Juhl, fhv. overlæge, lic. med. Viborg.

30 deltagere.

Af Niels Thomsen, sekretær og Jesper Ratjen, formand.

Vi begyndte aftenen med ”Storken sidder på bondens tag ...,” som var den sang, der havde de bedste relationer til en jordemoder.

Formanden fortalte kort om den nylig afholdte tur til Københavns Stadsarkiv. Desuden omtaltes den nye plancheudstilling, ”Du kender dem måske ikke? – Endnu!” kreeret af formanden selv, og som havde premiere på Arkivets dag i lørdags.

Til medlemmernes 10 minutter fortalte Inger Madsen om en bog, som hendes veninde Kirsten havde udgivet. Bogen omhandler naturligt nok Kirstens eget liv, men fortæller også om træk fra Inger (og Gudmunds) liv. Kirsten var nok gået lidt tæt på, med bemærkninger om Ingers og Gudmunds udseende. Det tog de nu selv med ophøjet ro, men deres børn var meget fortørnede. Læren er, at man (naturligvis) skal være varsom med, hvad man skriver til offentliggørelse om sine subjektive opfattelser af navngivne mennesker. ”De har kaldt Jensen en idiot”, sagde dommeren i retten. ”Ja, men jeg har kun sagt det til nogen, som vidste det i forvejen”, svarede den anklagede. – ”Storm P’sk” humor, som ikke kan tjene som undskyldning for at overtræde almindelige etiske hensyn.

Herefter tog Magne Juhl (billedet) over med sit foredrag om jordemoderuddannelsen op til 1920.

Hans start på egen slægtsforskning var initieret af, at to af hans tip-tip-tip oldemødre, begge var jordemoder.

Han havde studeret mange journaler med masser af data om uddannelsen gennem tiderne.

Jordemoderuddannelser begyndtes 1714; fra 1743 førte Jordemoderkommissionen eksamensprotokol. I 1787 oprettedes Jordmoderskolen ved Fødselsstiftelsen i København. Det var hensigten hvert år at oplære 12 jordemødre (2 for hvert stift) til provinsens forsyning samt 2 for København. Ikke overraskende var det vanskeligt at tiltrække ”læredøtre” fra provinsen. Stiftamtmandene fik påbud om at opmuntre sådanne til at rejse til København, hvor de skulle være 1/2 - 1 år på stiftelsen. Fødselsstiftelsen i København var også den primære fødeklinik for København, specielt ved vanskelige forløb. Nogle jyske jordemødre blev i 1800-årenes begyndelse uddannet hos stiftsphysicus Frisch i Ribe. Senere forsøgte man at oprette en uddannelse i Viborg. Blev dog ikke til noget, i stedet kom der siden en i Aalborg.

Efter læretiden aflagde jordemoderleverne eksamen og fik en kort udtalelse med eller uden ”udmærkelse”. Fra 1844 blev der givet karakterer: 1.- og 2. karakter (kun få 3.karakter)

Fra De Dansk-Vestindiske Øer og fra Grønland var der også elever, men på grund af deres manglende dansk kundskaber fik de, uanset deres faglige niveau, karakteren duelig, ligesom knap så dygtige kunne få lov til at praktisere på deres hjemegn af mangel på bedre.

70 % af ansøgerne til skolen i København, kom fra de store byer. Der var en vis prestige i at være jordemoder. Nogle større godser var dog interesserede i at have tilknyttet en jordemoder.

*Københavnsk jordemoder-gadeskilt
fra 1785 (Nat.mus.)*

Københavnske jordemødre skulle have et skilt hængende udenfor døren.

I 1810 blev det bestemt, at der over hele landet skulle oprettes jordemoderdistrikter med en fast lønnet "distriktsjordemoder" ansat.

I 1818 blev det påbudt districtschirurgerne at have "så meget som muligt opsyn med Gjordemodervæsnet i deres distrikter. "Paa de Steder, hvor ingen examineret Gjordemoder haves eller faae, maa han give de uoplærte den fornødne Vejledning, samt befale og opmuntre dem til at søge hans, eller andre erfarne Lægers Raad og Vejledning og lade en Læge i Tide kalde til Hjælp, hvor vanskelige Fødsler indtræffer". Han skal også sørge for, at jordemødrene kan kunsten at oplive de skinddøde.

Fra 1861 blev det pålagt jordemødrene at føre protokoller. De fortrykte skemaer oplyser:

Den fødende: Navn og opholdssted, alder, gift el. ugift, hvor mange tidligere fødsler.

Fødselens forløb: Herunder varighed. Dato og klokkeslet for fødslen. Om kunsthjælp havde været anvendt.

Barnet: Køn og livstegn

Barselskonen: Haft feber? Er helbredt? Er død?

Jordemoderprotokoller / Fødselsprotokoller for distriktsjordemoder i Vemb 1887-1913 Ane Marie Sørensen, Ringkøbing Lægedistrikt (LAN)

Ud af 4.630 uddannede jordemødre var der, over en 10-årig periode, kun 1 mand.

Professor Levy lancerede en præmiekasse (jordemodertaske) med sølvplade med indgravering.

I 1902 etableredes på et møde i København en

jordemoderforening.

Sociale skel kunne også spille ind, hvilket ses fra en retssag om en fattig fiskerkone, der var blevet overset i forhold til en mere fornem dame.

En jordemoder, Kjerstine Weis, fik lov til at låne penge til sin uddannelse. Hun fik, ligesom præst og degn som en del af aflønningen, mælk fra gårdene, så der kunne fremstilles ost. Såkaldt "Jordemoder-, degne- eller præsteost".

Rigsarkivet har ansøgningskemaer om optagelse til jordemoderuddannelsen. Sådan et skema skulle attesteres af præst og degn og ansøgeren skulle indstilles af amts/stiftsfysikus.

(For ansøgningskemaer, eksamensprotokoller m.m.: Søg i Daisy med Fødselsstiftelsen som arkivskaber)

Efter kaffen fortalte Magne Juhl om sager, hvor der blandt jordemødre havde været sager, hvor utugt og falskneri var forekommet.

Tidligere døde op til 50 % af kvinderne af barselsfeber.

Syfilis var også meget udbredt, man anvendte ikke handsker ved fødslen, og overførte dermed sygdommen mellem eller til de fødende kvinder.

Kejsersnit blev først anvendt efter 1864.

På hjemmesiden www.viborgslaegt.dk er der mange henvisninger til Magne Juhls forskning. Her ses hvilke amter han fortrinsvis har koncentreret sig om.

Hvorfor hedder hun Jordemoder?

Ordbog over det danske sprog (ODS) og andre kilder, forklarer benævnelsen Jordemoder bl.a. således:

Fødslen foregik tidligere på jorden / gulvet. Fødselshjælperen løftede barnet op (og rakte det til faderen, som ved at tage imod det anderkendte det som hans arveberettigede barn). På tysk hedder hun: Hebamme (af ty. heben, hæve, løfte). "Skrivemåden "Gjordemoder" beror på et fejltagtigt tolkningsforsøg", skriver ODS, "idet fødselshjælperen opfattes som den, der binder en gjord om den fødende eller svøber barnet."

Følgende historie har bladudvalget modtaget fra Henning Karlby.

”En lille historie om Niels Østerbøvling”

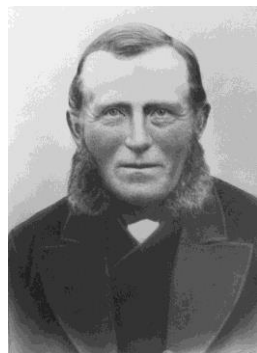
Historien her stammer fra et barnebarn til Niels Østerbøvling.

Niels bliver født den 9. juli 1847 i Rammekjærhus, Dybe sogn, Vandfuld herred, Ringkøbing amt, døbt i kirken 25. juli 1847 af pastor Rasmussen i Lomborg.

Forældrene var: Pige Mette Marie Jensdatter, og udlagt barnefader Jens Peter Mortensen, tjenestekarl i Kirkegård. Barnet født i Rammekjærhus.

Niels Østerbøvling i lille Herping bliver konfirmeret 12. april 1863, Søn af Mette Marie Jensdatter, Rammekjærhus, og udlagt barnefader Jens Peter Mortensen.

Karakter: Kundskab g+, opførsel mg+, konfirmeret i Ramme kirke, indført i Dybe sogns kirkebog.

Folketælling 1860, Dybe sogn

(Niels Østerbøvling bor stadig hos sin moster.)

I afgang- og tilgangslisterne kan man herefter følge Niels, som i 1863 rejser til Trans for at tjene. Derefter flytter han jævnlig rundt i Ringkøbing amt til forskellige sogne hvor han tjener.

Han er første gang på session i 1860. I lægdsrullen for 1870 sessionen: højde i tommer 63¼, Landmand, spinkel, brystvidde 29 ¾, han anses.

1871, højde 63¼, (1,65 m) landmand, fistelsår [dybt, rørformet sår]. Og ar på venstre skinneben, han anses. [Hvilket vel betyder, at man ser tiden an vedrørende hans brugbarhed?]

Ved herefter ikke, hvor han opholder sig, men i 1876 flytter han til Lånium til sin moder.

Niels Østerbøvling, Lånium, 30 Aar, f. i Rammekjærhus i Dybe sogn d. 9. juli 1847, konfirmeret i Ramme kirke 9. juli 1847, 1863, indført i Dybe sogns kirkebog.

Blev viet til pige Karen Sørensen af Lånium, født i Houland, Hove sogn d. 30. august 1853, konfirmeret i Hou sogns kirke 1. søndag efter Paaske 1868.

Hun er 24 Aar.

De blev gift i Smollerup kirke den 28. december 1877.

Forlovere var gårdmand Anders Brøndum i Lånium og husmand Jens Pedersen i Lånium.

Folketælling 1890, Lånium by, Smollerup sogn, Fjends herred, Viborg amt

En gaard i Smollerup

Niels Østerbøvling, 42 Aar gl. f. i Dybe, Gaardejer.

Karen Sørensen, 36 Aar gl. hans hustru, husmoder.

Niels Kristian Jensen Bøvling, 11 Aar gl.

Marinus Jensen Bøvling, 7 Aar gl.

Kristiane Jensen Bøvling, 5 Aar gl.

Poul Dahl Jensen Bøvling, 3 Aar gl.

Karen Kristine Jensen Bøvling, 1 Aar gl.

Deres børn, Alle født her i sognet.

Deres søn Søren Jensen Bøvling, 9 Aar gl. boede på dette tidspunkt hos sin bedstemoder. Ved denne folketælling er Niels Østerbøvling optællingskommisær, i det halve af sognet, samtidig var der en mand ved navn Søren Christian Christensen

optæller i den anden ende af sognet, og han skrev ikke særligt læseligt, hvad derimod Niels Østerbøvling gjorde på dette tidspunkt.

Men derudover boede der også Kristian Jensen Boel, ugift, 68 Aar, aftægtsmand og husfader. Kristine Jensen, ugift, 39 Aar, tjenestetjyende. De havde egen husholdning, det ses af, at man tæller dem som en familie.

Niels Østerbøvling har sikkert overtaget ham, som aftægtsmand sammen med gården, men om han har ejer gården ses ikke. Sandsynligvis har han været i familie med dem, der ejede gården før, for det var meget sjældent på den tid, at en ugift ejede en gård. Niels bliver en meget betroet mand i sognet.

Herefter kommer grunden til, at jeg vælger at fortælle historien om Niels. Det er hans død som er spændende.

Niels dør den 25. februar 1906 i Lånnum, Smollerup sogn, Fjends herred. Niels Østerbøvling, begravet i Smollerup d. 3. marts 1906. Alder 58 Aar. Begravet af Sognepræst Viese.

Bemærkning:

Fundet død i en seng i sovekammeret i gårdmand Anders Jensens (Torp) stuehus, Lånnum Mark, hvortil den afdøde var bragt, fra et sted tæt udenfor gården.

Han fandtes liggende på ryggen, på den frosne jord i bevidstløs tilstand.

Dødsårsag: Fractura cranii. Intra cranial hæmorrhagi. Ebrietus.

Attest fra læge og herredsfoged fra Fjends-Nørlyng Herreder.

Dødsårsagen er skrevet på latin, men oversat til dansk lyder den således.

Dødsårsag: Kraniebrud. Indre blødninger i Kraniet. Fuldskab.

Bilag fra

Viborg Bys Skifteret, Posthuset 1. sal, Tlf. 67.

Viborg, den 26. januar 1965.

Ad Niels Øster Bøvling, død 24. februar 1906.

I anledning af Deres seneste skrivelse kan jeg oplyse, at der på embedets arkiv beror en del politiprotokoller fra før 1920. Så vidt jeg kan se, består de af almindelige protokoller, indeholdende forhør m.v., foretaget her i Viborg, og nogle andre kaldet rejseprotokoller, som er medført ved undersøgelser på stedet. De første indeholder intet om Deres oldefar.

Jeg beklager, at jeg ikke har kunnet finde nogen rejseprotokol omfattende tiden omkring 25. februar 1906, men derimod nogle fra tiden før og efter. Jeg formoder, der mangler en, men om den eksisterer mere, hvor den i så fald er, og om den indeholder noget forhør og ligsyn vedrørende afdøde, ved jeg jo ikke. Jeg er dog bekendt med, at der på rådhuset i et kælderrum skal ligge nogle gamle arkivalier, som hidrører fra tiden før 1920. Ved førstkommende lejlighed skal jeg kigge efter og meddele Dem resultatet.

Med venlig hilsen

E. Rølskjær

Efter dette tragiske dødsfald har der verseret mange rygter rundt om i sognet, der er blevet sagt, at han drak sig ihjel, og mange andre dårlige ting, der er jo altid folk, der puffer til en hældende vogn, når den i forvejen hælder.

Her vil jeg gerne retfærdiggøre min bedstefar, selv har jeg ikke kendt ham.

Jeg ved fra min far, at Niels Østerbøvling, hans far, var en god far, venlig, retfærdig og idérig, han var foregangsmand på mange områder, f.eks. inden for gødning af markerne o.l. han var med i foderstofforeningen mm.

Min bedstemor, altså Niels Østerbøvlings kone, boede hos os hjemme i Stoholm i hele min tid, jeg har aldrig hørt hun har sagt et ondt ord om ham.

Min far har altid talt pænt om sin far, men når vi nåede til tiden omkring faderens død, så ville far ikke gerne tale om ham. Jeg tror det var fordi han ville bevare de gode minder han havde om ham, og ikke trevle i dårlige ting.

Men jeg tror ikke min bedstefar drak mere, end alle andre gjorde dengang, han var bare mere uheldig. På sin dødsdag, havde han, så vidt jeg ved, været ude at kræve penge ind for foderstofforeningen. Han så har nok fået sig et par kaffepuncher, hvor han kom rundt, det var jo lige i den kolde vintertid.

Men en ting, som min far aldrig helt kunne slippe, det var, at faderens pung, eller tegnebog aldrig fandtes nogen steder. Min far troede til tider, at hans far måske var blevet overfaldet, men det fik han aldrig klarhed over. Far sagde, at hans far var en helt igennem ærlig mand, han ville aldrig bruge foreningens penge, og havde han så alligevel gjort det, så forstod han ikke, hvor pung og tegnebog var blevet af. Dette må fortsat stå som en uløst gåde for os.

Man har også sagt om ham, at han drak en gård op, men efter at jeg har skrevet alt dette, har jeg fra min fætter i Stoholm, modtaget en kopi af hele den gårdhandel. Jeg kan da godt forstå, at han ikke kunne klare alle de forpligtigelser, han her påtog sig. Først en gård til 14.000,- kr., det var mange penge dengang. Når man ser og læser alt det, aftægtsmanden skulle have derudover – ja, så syntes jeg, han har siddet hårdt i det. 10 børn var der jo, det er mange munde at mætte.

Den gård har han ikke drukket op, for brændevin kostede, så lidt som ingenting dengang.

Ja – sådan ser jeg altså på min bedstefar Niels Østerbøvling.

Jeg ville gerne have kendt ham.

Tilføjet af Henning.

Da jeg læste ovenstående fik jeg den tanke, at måske var der én i sognet, som pludselig fik afløst en gæld efter denne 25. februar. Jeg gik i gang med Skøde- og panteprotokollerne på SA. Men det viste sig at være et kæmpe arbejde, som jeg måske ikke fik noget ud af. Men jeg kan ikke lade være med at syntes, der her måske gemmer sig en sag for Hecule Poirot;-)

Da et damplokomotiv prydede gadebilledet

Utallige DSB-rejsende og andre, der har færdedes på pladsen foran banegården i Fredericia, har sikkert glædet sig over synet af et damplokomotiv, der efter at have "trukket læsset" for DSB, endte sine dage som 'kunstværk'. Lokomotivet var udstillet i årene 1979-2008.

Tekst og fotos: Viggo Lovdal

E978 var bygget af A/S Frichs i Aarhus i 1943. Lokomotivet kostede 416.350 kr. Mange penge i 1943. Den 8. februar kom maskinen i drift og forrettede tjeneste mange steder i det daværende 1. distrikt.

Kunne lokomotivet selv fortælle om de store øjeblikke i karrieren, ville det nok være beretningen om, at det 24. januar 1972 i forspand med E 994 kørte afdøde Kong Frederik IXs bære fra København til Roskilde.

24. oktober 1977 blev E 978 udrangeret og samme år solgt til Tuborgfonden. 15. september 1979 kom lokomotivet til Fredericia, hvor det blev indrangeret foran banegården. I 2008 blev det foræret til Danmarks Jernbanemuseum i Odense og 29. december samme år blev lokomotivet flyttet til remisen i Randers.

E 978 er stadig i museets varetægt i Randers. Der er endnu ikke taget stilling til maskinens videre skæbne.

E 978 passede fint ind i billedet med moderne byggeri i baggrunden i Fredericia.

*Indsat af Kai Aurbo, med tilladelse
fra "Jernbane Tidende"*

En overvejelse værd? Det håber vi!

Vi synes selv, at vi indtil nu har haft en velfungerende forening med interessante foredrag, vellykkede temaaftener og gode udflugter. Alt beskrevet til orientering for alle i vores eget blad »Slægts-Tidende« og en altid opdateret hjemmeside. Derudover giver vores forenings bibliotek bud på velegnet litteratur som baggrund for slægtsforskningen. Til møderne får vi endog kaffe/te med småkager serveret (Det gør man ikke alle steder!)

Som alle véd, kommer det ikke helt af sig selv. Medlemmerne betaler et kontingent og bestyrelsesmedlemmerne passer hver deres del-hverv. MEN: Nu er vi kommet i den situation, hvor bestyrelsesmedlemmer efter en årrække i bestyrelsen ønsker at fratræde. Disse skal erstattes, hvis foreningen skal overleve med de nuværende funktioner.

Tænk over, om du ikke kan påtage dig at sikre foreningens fortsatte eksistens ved at indgå i bestyrelsesarbejdet. Det er ulønnet, uvurderlig nyttigt og du får direkte indflydelse på vores aktiviteter – og vi har det faktisk rigtig rart!

Henvend dig til formanden og fortæl, at du gerne modtager valg ved generalforsamlingen den 13. marts 2017.

*Venlig hilsen
Bestyrelsen*

Bestyrelsen ønsker alle medlemmer og samarbejdspartnere en rigtig glædelig jul samt et godt og lykkebringende nytår med mange gode oplevelser med vores hobby.

